

ZVONIMIR MRKONJIĆ

SUB ROSA

Vrijeme koje nas snovidi: svom nepomirljivošću bijede sлагasmo se u jednostavnosti vatre. U uzajamnom kamenu pukotina nam bijaše lice a vjefar osipanja ljubav. Naše ime — tko ga je ikad doznao — pomračeno u prevratima praha, otvoreno svakom nevremenu. U bijelu smijehu gladi dolazili smo k sebi: čija li smo uskraćena hrana bili!

Po iščeznuću onih koje je život upoređivao sa zdržanom eksplozijom sunca, smri je pozlatila zabludjele. Druge je dolazak leda naprasno uzvisio u njihovoj zamiznoj gesti. One pak koje je održao prkos njihovih rana, čuvahu sakrivene u zemunicama mažući im oči lojem i izmeľom. Na pragu, priljava se noć skidala do čeličnog kostura groznice, huljska se noć iskradala prerušena u njihove dronjke.

Naša nado zgrušane krvi, samoubilačko cvijeće u istini podrumā izraslo nama ususret, opominje: nestati, kao na usnama, ne previdjevši kamička, ne ugnuvši travke. Oprosti li nam san, smrt nas neće iznevjeriti.

Kuća bezdana nam se nada.

PRONALAZAČ BUDUĆNOSTI

Zidina kroz koju je prolazio korakom voštanice

kroz zamke vedrine, čelo poplava

tijelo mu, zalog vrtlogavih međa na izmučenoj zemlji ognjista

gubeći u pticama susižući se u kricima

tijelo, zidina koji tek prividno nisu jedno, i uzduh ubojiti.

kao brda pokrenuta u propst plaveti

ugljevijem profiv sna

u kamenolomu daha priča se okončava savršeni zrcalom

ZAVIJEŠTANJE

Oslijepite me ne mogu više zatvoriti oči o drugovi na granicama vidljivosti

maglena čela i odsutna jezika junaci naše nestvarnosti

odveć duboko vaša je bujica odveć jasan moj je dan

zadavite me ne znam disati do grudima izgubljenim u vjetru

zadavite me od vaših mrznom suza svirepi družu samilosti braćo rešetaka

kamo se rasprsnu kristal vaših pufova kakvi vam se to pufovi otvaraju u mesu

tko li će vas zadržati kada vas nema kad cjelivamo prazan kruh na mjestu vašeg lica

zadavite me ista nas poplava zagovara rasiuć k jasnom sljemenu vaših tijela

isto se nebo nada u glavčinama oluje

Ovog trenutka u Zagrebu najprisutniji su razgovori o kulturi i kulturnoj politici u nas: na Proširenom plenumu Gradskog komiteta SK Zagreba održanom pred kraj siječnja ove godine završena je faza razgovora na „najvišem nivou“; aktiv SKH za kulturu pri Izvršnom vijēću CK SKH objavio je svoje Teze (koje čine cjeline s ranije objavljenom „Bijelom knjigom“) pod naslovom „Aktuelni problemi politike SK u kulturi“ i time pozvao na razgovore na daljnjim nivoima. Citajući izvratke iz svih održanih govora, kao i same Teze, čovjek ne može a da ne cijeni svijest o pravom stanju stvari, o pravoj težini problema, prisutnu kod svakog pojednog govornika; ne može a da ne povjeruje da će ipak, ipak nešto se zbiti, da još ima ljudi koji su sposobni i voljni da ovdje, danas nešto afirmiraju, nešto stvore...

U općoj atmosferi previranja i reformiranja društva napokon smo se sjetili (srećom, još uvijek ne odviše kasno) da „pitanje kulturnog života treba da uvrstimo u središte opće borbe za socijalizam“ (Telegram, 26. siječnja 1968). Koncentriranjem svekolike postojeće energije na izgradnju materijalne baze sveukupnog nadgradnji, pa tako i kulturnoj, omogućili smo radanje jednog mentaliteta, jedne etike koja sve opnavdava u ime tog ograničenog i u samoj osnovi nesocijalističkog cilja. Izgradnja materijalne baze samo što se nije pretvorila u otvorenu trku za materijalnim dobrima, trku koja je unaprijed osuđena na besciljnost i nestizanje. U toj atmosferi koja je, što je i razumljivo, nabijena odustajanjem, apatičnošću i rezigniranošću u knjigama zapisana linija kulturne politike SK (koji je zbog prirode jugoslavenskog socijalizma odbacio etatiističku koncepciju) o slobodi kulturnog stvaralaštva i stvaralačkom, dinamičnom kulturnom životu, ostala je u glavnom, želja koja bi se trebala ostvariti (upravo nekako tako, sama od sebe) negdje u „svjetlijoj budućnosti“.

Kao glavni uzrok sadašnjem stanju u kulturi posvuda je istaknuta odvojenost kulture od ostalih „društvenih sektora“, što je dovelo do podvojenosti i same kulture na onu za „više“ i na onu za „široke“ slojeve radnih ljudi, te tako i do nesrazmjera između tzv. vrhunskih dometa pojedinih kulturnih akcija i pojedinačnih ostvarenja, i po-

pismo iz zagreba

kultura u tezama

tražnje na „tržištu“. Ne upuštajući se, ovom prilikom, u poblize razmatranje stvarnog značenja tih „vrhunskih dometa“ a nitii, s druge strane u nabranje svega onoga što „tržište“ potražuje, zadržat ću se na jednom zaključku iz Teza koji zvuči doduše kao aksiom, ali je, čini se, neophodno nešto više o tome i oko toga govoriti. On glasi: „... jedan bi od bitnih ciljeva naše kulturne akcije (trebalo biti) radikalno podizanje kulture radnih ljudi... Radni ljudi imaju pravo na najviše kulturne vrednote koje je čovječanstvo stvorilo...“ (Ibid.) Na prvi pogled sve je jasno: kultura bi kulturnim sredstvima (tj. svojim pravim vrijednostima, a ne kompromisima), da bi ostvarila prihod (materijalnu bazu za dalju nadgradnju), trebala odgajati „tržište“, publiku, recipienta i to zapravo sa ciljem da obe „stranke“ mogu živjeti potpunim, neokmjnenim životom. Ali malo kome danas nije još jasno da se cijeli problem samoupravljanja i izjednačenja kulturnih stvaralaca s ostalim udruženim radnicima ne može više rješavati razgovorima na duge pruge, pa bili oni i najdobronamjerniji i ma da upravo blistali čisto-

ćom i razrađenošću teorijske misli kojom su vodeni.

„Zadatke u kulturi možemo ostvariti jedino ako za njih pridobijemo i na njima angažiramo kulturne stvaraoce, inteligenciju“ — kaže se u Tezama. Ipak, kulturna politika ne smije se oslanjati na takve reči stihijske prilike — i ti ljudi od kojih danas očekujemo mal-te-ne čudesa, i sami su oformljeni u ovoj i ovakvoj sadašnjoj sredini. Tzv. Wunderkinderi mogu se roditi, ali budući da vjerujemo da čovjek može i sam mijenjati društvo, a ne samo biti pasivno njime određen i uvjetovan, dužnost mam je da utječemo na „radanje“ čuda od djece — ljudi koji će biti sposobni da dalje stvaraju, kreiraju društvo. Kultuma akcija, akcija za „podizanje kulture širokih slojeva radnih ljudi“ bit će nužno akcija za revolucionirane svačke pojedine ličnosti, kako bi svaki pojedinac bio sposoban da nosi svoj dio tereta samoupravljanja. A ta i takva unutarnja revolucija moguća je samo u jednoj kulturnoj atmosferi, s visoko razvijenim osjećajem odgovornosti, kada razlog za postavljanje jedne predstave neće biti (kao što je to slučaj sa zagrebačkom izvedbom „Fedre“) samo „da se to značajno klasično djelo nakon 24 godine ponovo nađe na zagrebačkoj sceni“ (režiser predstave P. Šarčević, Telegram, 29. prosinca 1967), već će postavljanje i izvođenje nekog djela imati opravdanje u svojoj suvremenosti (ne aktuelnosti), svojoj relevantnosti za nas, danas, ovdje, relevantnosti za osnovne probleme današnjeg čovjeka u odnosu prema ovom, danas, našem društvu. Na takvu predstavu, ili uopće na takav kulturni događaj danas u mome gradu još uvijek čekamo. A ima nas nestrpljivih.

Ljiljana JOJIĆ

